

SZEMLE.

Jogalkotás.

Oroszország mai részvénytársasági joga.

Külföldi tanulmányutam során került kesembe az orosz családi és polgári törvénykönyv francia fordítása, melyet Jules Patouillet, a lyoni egyetem tanára s a szentpétervári (petrogradi) francia intézet igazgatója és Raoul Dufour ügyvéd (a douai-i Cour d'Appelnél) s a lillei jogi fakultás megbízott előadója az imént készítették.

Főleg az a kérdés érdekelt, tudta-e a szovjetállam jogalkotása a kapitalisztikus gazdasági rendszer legtipikusabb produktumának: a kereskedelmi jognak területén a helyeseknek bebizonyodott nagy értékeket nélkülözni s tudott-e helyettük, velük egyenlő becsű újakat termelni? Eddig negatív tanulmányomnak az eredménye. A gyorsütemű orosz jogalkotás minden forradalmi törekvése dacára kénytelen megalkudni az évszázados fejleményekkel. A forrongó, izzó lávából a megállapodás a régi jecgedés felé hasonló formában történik.

Ezuttal röpké fényt szándékozom vetni Szovjetoroszország részvénytársasági jogára, különösen ennek jellegzetesebb rendelkezéseire. E részvénytársasági jog az 1923 január 1-től alkalmazásban lévő Polgári törvénykönyv III. könyvének (kötelmi jog) a társaságokról szóló X. fejezetében foglal helyet a 322. §-tól a 366. §-ig, mint e fejezet V. része.

Az orosz törvényhozó szakítani kíván a multtal, a forradalom előtti törvényekkel s újat, eredetit akar alkotni. Ez a szándéka megkapóan s nem mindenrapi módon jut kifejezésre a Polgári törvénykönyvet életbeléptető rendelet 6. §-ban, amely kimondja, hogy „tilos a törvény rendelkezéseit a felborított kormányzat törvényei és a forradalom előtti bírói gyakorlat alapján magyarázni”.

Az orosz jogalkotó népies törvény létrehozására törekszik s ez nemcsak a törvény rendelkezéseinek tartalmában, hanem azok formájában, a törvény szövegezésében is érvényesül. Szakit a megszokott s a tudomány és gyakorlat által szilárd tartalmúvá fejlesztett fogalommeghatározásokkal, háttal fordít a régi jogi terminológiának s arra törekszik, hogy rendelkezéseit köznapi nyelven, nemcsak jogászok, hanem a nép széles rétegei által érthető népies stílusban fejezze ki. Ebben a törekvésében sokszor válik rendelkezése bizonytalanná, homályossá, — a mindenrapi élet ruganyos és jogász szempontról gyakran nem szilárdan elhatárolt fogalmakat fedő kifejezései a jogszabályok szabatosságának, határozottságának rovására vannak.

Szovjetoroszország részvénytársasági jogának jellemzője az erős állami beavatkozás, az államhatósági gyámkodás rendszere. Találkozik ebben a szovjet-rendőrállam a régi cári rendőrállammal.

Politikai testületnek: a Munkaügyi- és Védelmi Tanácsnak jut szerep mindjárt a részvénytársaság alakulásakor az alapszabályok jóváhagyásánál. A törvény 323. §-a értelmében a részvénytársaság alapszabályai a Munkaügyi- és Védelmi Tanács

jóváhagyására szorúlnak s ha koncesszió adásáról van szó, a Népbiztosok Tanácsának engedélye szükséges.

A részvénytársaság alaptőkéje nem lehet százezer aranyrubelnél kevesebb, az egyes részvények névértéke pedig nem lehet száz aranyrubelnél alacsonyabb s hányadrészvények ki nem bocsáthatók. (324. §. és 343. §.)

A részvénytársaság társasági jellegének oltalmára szolgál s a részvényaláíróknak nyújt erősebb garanciát az a rendelkezés, amely legalább öt alapítót kíván, amennyiben azt rendeli (324. §.), hogy a jóváhagyásra felterjesztett alapszabályokat legalább öt alapító aláírásával kell ellátni.

Védi a törvény a közönséget az alapítók szédelgése ellen annyiban is, hogy az alapítók érdekeltségét alaposabbá, huzamosabbá akarja tenni azáltal, hogy megkivárja, hogy az alapítók a második üzleti év számadásának jóváhagyásáig a részvénytársaság részvényeinek legalább egytized részét kezükben tartásák s azt el ne idegenítsék, valamint e két esztendő alatt a tárgyi betétükért nyert apport-részvényeket sem idegeníthetik el.

Részletesen szabályozza az orosz törvény a részvénytőke befizetésének módját. Az alapszabályok jóváhagyása után három hónappal az alaptőke legalább egynegyed részének befizetve kell lennie, mert különben a társaság meg nem alakultnak tekintetik s e meg nem alakulás kinyilvánítását a hivatalos lap: az Izvestia közzéteszi. A második három hónapon belül az alaptőke következő egynegyed részét kell befizetni s a fennmaradó kétnegyed rész befizetési határidejét az alapszabályok határozzák meg. Ez a határidő azonban nem haladhatja túl a társaság működésének megkezdésétől számított egy évet.

Az alaptőke második egynegyed részének és a fennmaradó hátralékos kétnegyed résznek befizetésére szabott határidő be nem tartása esetén a részvénytársaságot három hónapon belül likvidálják, hacsak a kormány felhatalmazásával a befizetési határidőt meg nem hosszabbítják, avagy az alaptőkét aránylagosan le nem szállítják. (327. §.) Ime egy újabb esete az állami beavatkozásnak.

A részvénytőke befizetésének biztosítása céljából a törvény megadja a közgyűlésnek azt a jogot, hogy a késedelmes részvényes részvényét érvénytelennek nyilvánítsa és helyébe új részvényt bocsásson ki, amelyre az alaptőke befizetésére megszabott határidő alatt kell a fizetést eszközölni. Az új részvény kibocsátási és eladási költségeinek leszámítása után még fennmaradó fölösleget az érvénytelenített részvényre már befizetést teljesített régi részvényes kártalanítására kell fordítani.

A készpénzalapításnál a befizetések ellenőrizhetését a törvény elősegíti azzal, hogy előírja, hogy a részvénybefizetéseket az alapítók nevében az alapszabályok által megjelölt hitelintézeteknél kell teljesíteni s az így befolyt pénzek a hitelintézetnél maradnak, ez az összeget csak a társaság kezdetekor adja ki a társaság képviselőinek, illetőleg, ha a társaság megalakulása megihusult, a meg nem alakulás kinyilvánítása után az aláíróknak.

Különös gondja van a törvénynek az apport-alapításra, a nempénzbeli betét, az u. n. tárgyi betét értékelésének helyességére, a túlbecsülés megakadályozására. A tárgyi betétet az alapítók veszik át s azt az igazgatóságnak való átadásig őrizni tartoznak, megóvásáért egyetemleg felelősek. A tárgyi betét többszörös becslésnek van alávetve. Először az alapítók és a tárgyi betétet hozó részvényes becsülik meg közös egyetértéssel. (330. §.) A részvényesek u. i. *előkészítő közgyűlése* bizottságot választ,

amelynek feladata a tárgyi betét becslésének helyességét vizsgálni. (332. §.) Az előkészítő közgyűlés után legfőlebb egy hónappal, de legalább hét nappal összeül az *alakuló közgyűlés*, amely az apportot szolgáltató részvényesekkel egyetértve állapítja meg a betét végleges értékét. De ez az érték nem lehet magasabb az apport-nak a beszolgáltatás helyén és idején fennálló szabadon alakult piaci középáránál. Ha a piaci középár megállapítása nem lehetséges, a becslés szakértők segítségével történik (333. §. és 330. §.).

Az alapítók tárgyi betétjének becslését a részvénytársasági ivnek s az aláírási felhívásnak is magában kell foglalnia (331. §. d) pont). Ha az alapítók ezekben helytelen adatokat közölnek, az ezáltal okozott kárért, — valamint ha a társaságnak általuk átadott javakat a közgyűlés elé terjesztett számadásukban helytelenül értékelik, az ezáltal okozott kárért a társaságnak s az egyes részvényeseknek a társaság bejegyzésétől számított egy évig egyetemlegesen felelnek (340. §. 1. bek.). Az igazgatóság és a számvizsgáló-bizottság tagjai az alapítók ténykedésének felülvizsgálataiban elkövetett vétkek hanyagságuk által okozott kárért a társasággal, az egyes részvényesekkel és a társasági hitelezőkkel szemben egyetemlegesen felelősek, amennyiben az okozott kár az alapítókön be nem hajtható (340. §. 2. bek.).

A részvénytársaság megalakulásáról az alakuló közgyűlés határoz. Az alakuló közgyűlésen a már befizetett alaptőke legalább felének kell képviselve lennie s a határozat érvényességéhez a képviselt szavazatok háromnegyed többsége szükséges (334. §.). Ha az alakuló közgyűlés kimondta a részvénytársaság megalakulását, az igazgatóság tartozik ezt bejegyzés végett haladéktalanul közölni az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságával. A részvénytársaság jogi személyiségét a törvény a bejegyzés napjától kezdve ismeri el (338. §.).

Az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságát megilleti a jog, hogy megvizsgálja — ha szükségesnek véli — a leltárba felvett tárgyi betétek valóságos fennforgását s becslésük helyességét (336. §.).

A hatósági ellenőrzés példáját mutatja az orosz jog ama rendelkezése is, amely szerint az alapítók az előkészítő közgyűlést, valamint az alakuló közgyűlést megelőzően hét nappal a tervbevett közgyűlésről, az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságát tudósítani tartoznak (333. §.).

A részvényeket névre kell kiállítani, bemutatóra csak akkor szólhatnak, ha az alapszabályok rendelik (342. §.).

Dr. Schulcz Ferenc (Páris).

(Folytatjuk.)

Joggyakorlat.

Jogerő és utólagos valorizáció.

1. Az u. n. utólagos valorizáció kérdésével kapcsolatban gyakran merül föl a jogerő terjedelmének problémája. A keresetet indított B. ellen 10.000 korona valorizálatlan követelése iránt. A bíróság keresetének helyt is adott és jogerősen marasztalta B-t 10.000 koronának és járulékainak megfizetésében. B. az ítéletnek eleget is tett, A. a teljesítést elfogadta s